

21.5.2015

YLEISOHJE METSÄSTYSLAIN 41 A §:N MUKAISTEN POIKKEUSLUPIEN HAKEMISEEN (KARHU – MEHILÄIS- VAHINGOT) (päivitetty 21.5.2015)

Suurpetojen poikkeusluvanvaraista pyyntiä koskevat säännökset muuttuivat 1.3.2011. Tärkeimpänä lainsäädännöllisenä uudistuksena oli se, että metsästyslain mukainen lupahallinto on kokonaisuudessaan Suomen riistakeskuksen julkisena hallintotehtävänä. Tämän seurauksena Suomen riistakeskus käsittelee mm. metsästyslaissa tarkoitettuja pyyntilupia ja poikkeuslupia koskevat hakemukset ja tekee niihin päätökset. Päätöksissä voidaan poiketa myös mm. kiellettyjä pyyntivälineitä ja pyyntimenetelmiä koskevista kielloista. Lisäksi poikkeuslupiin liittyvistä säännöksistä, kuten poikkeamisen edellytysten arvioinnista ja ilmoitusvelvollisuudesta säädetään tarkemmin metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (452/2013) (jäljempänä VNa 452/2013).

Nykyisessä lainsäädännössä on selkeytetty suurpetojen osalta poikkeuslupien jakautuminen ns. kannanhoidollisiin poikkeuslupiin (41 a §:n 3 momentti, joka koskee suurpedoista sutta, karhua ja ilvestä) ja ns. vahinkoperusteisiin poikkeuslupiin (41 a §:n 1 momentti, joka koskee ahmaa, sutta, karhua ja ilvestä). Kannanhoidollisia poikkeuslupia voidaan myöntää vain lajin vahvalla esiintymisalueella tapahtuvaan metsästykseseen (VNa 452/2013 4 §:n 3 momentti), mikä tarkoittaa, että alueelta tulee olla tietoa alueen suurpetoyksilöistä esimerkiksi Luonnonvarakeskukselle toimitettujen Tassu-havaintojen muodossa.

Vahinkoperusteisia poikkeuslupia voidaan myöntää suurpetojen lisäksi myös saukon, euroopanmajavan, hallin, kirjohylkeen, itämeren norpan, hillerin, näädän ja metsäjäniksen pyydystämiseen tai tappamiseen. Suomen riistakeskuksen päätöksentekoa rajoitetaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksilla, joilla säädetään tarvittaessa kyseisten lajien suurimmat sallitut saalismäärät alueittain.

Tämä ohje koskee erityisesti metsästyslain (615/1993) 41 a §:n mukaisten vahinkoperusteisten poikkeuslupien hakemista **karhujen aiheuttamien mehiläisvahinkojen** ennalta estämiseksi.

Vahinkoperusteisten poikkeuslupien hakemisen ja myöntämisen perusta

Suomen riistakeskus voi myöntää poikkeusluvan karhun osalta mm. välittömiin tilanteisiin erityisen merkittävän vahingon estämiseksi. Poikkeuslupa voidaan myöntää vain alueellisesti rajatulle alueelle ottaen huomioon turvattavien kohteiden (esim. mehiläispesien) sijainti. Rajauksessa voidaan ottaa huomioon ko. suurpedon elinpiiri ja mahdollinen liikkumisalue pyynnin aikana. Jotta pyynti kohdistuisi tiettyyn yksilöön tai tiettyihin vahinkoa aiheuttaviin yksilöihin, poikkeuslupa myönnetään korkeintaan 21 vuorokauden ajaksi (VNa 452/2013).

Suomen riistakeskus voi metsästyslain 41 §:n 3 momentin nojalla myöntää päätöksen yhteydessä myös poikkeusluvan moottorikäyttöisen kulkuneuvon, kuten auton, moottorikelkan ja mönkijän lisäksi myös ilma-aluksen, kuten helikopterin, käyttämiseen metsästyslain 32 §:n rajoituksesta riippumatta. Tällöin hakijan on kuitenkin esitettävä hakemuksessaan perusteltu syy, jonka vuoksi pyynnissä tarvitaan moottorikäyttöisiä kulkuneuvoja. Lisäksi Suomen riistakeskus voi poiketa metsästyslain 33 §:ssä säädetyistä kiellettyjä pyyntivälineitä ja pyyntimenetelmiä koskevista säännöksistä (käytännössä kohdassa 4 mainittu keinovalo), 34 §:n nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen säännöksistä ja 35 §:ssä säädetyistä metsästysaseen kuljettamista koskevista säännöksistä sekä 51 §:n 1 momentissa säädetyistä koiran kiinnipitovelvollisuudesta.

Poikkeusluvan hakeminen

Poikkeuslupaa haetaan Suomen riistakeskukselta. Mikäli poikkeuslupahakemus toimitetaan sähköpostilla, se osoitetaan lupahallintokirjaamon sähköpostiosoitteeseen lupahallinto.kirjaamo@riista.fi.

Hakemuksen voi toimittaa lupahallintokirjaamoon myös tavallisen kirjepostina (Suomen riistakeskus, Lupahallintokirjaamo, Sompiontie 1, 00730 Helsinki). Käsittelyn nopeuttamiseksi hakemuksen toimittaminen sähköpostilla on kuitenkin suositeltavaa. Edelleen käsittelyn nopeuttamiseksi ja mahdollisten lisäselvityspyyntöjen välttämiseksi hakemus on syytä tehdä sitä varten laaditulle hakemuslomakkeelle, joka löytyy Suomen riistakeskuksen verkkopalvelusta osoitteesta www.riista.fi > Julkiset hallintotehtävät > Poikkeuslupien hakeminen > Suurpedot, sauikko, hylkeet, euroopanmajava, hilleri, näätä, metsäjänis.

Kyseisen sivun yläosasta löytyy sähköisesti Word- tai muulla tekstinkäsittelyohjelmalla täytettävä lomake. Kun hakija tekee hakemuksen sähköisesti Word-muodossa, hän voi myös tallentaa tehdyn hakemuksen koneelleen ja tarvittaessa jatkaa sen muokkaamista, mikäli ilmenee tarvetta tarkennuksiin.

Hakemuksen voi jättää myös vapaamuotoisena, mutta se ei ole suositeltavaa, sillä vapaamuotoisesta hakemuksesta jää helposti hakemuksen käsittelyn kannalta olennaisia tietoja pois, mikä saattaa johtaa lisäselvityspyyntöön ja päätöksen viivästymiseen.

Hakemuksen tekemisessä huomioitavaa

Vahinkoperusteisia poikkeuslupia haettaessa käytetään seuraavaa hakemuslomaketta:

Poikkeuslupahakemus (vahinkoperusteinen poikkeuslupa) – metsästyslain 41 a §:n 1 momentin mukaiset ns. vahinkoperusteiset poikkeusluvut (ahma, susi, karhu, sauikko, ilves, euroopanmajava, halli, kirjohylje, itämeren norppa, hilleri, näätä tai metsäjänis).

Lomake käy kaikkien metsästyslain 41 a §:n 1 momentin perusteet täyttävien hakemusten tekoon.

- 1) Hakemuslomake on täytettävä huolellisesti kaikilta osiltaan, jotta voitaisiin välttyä mahdollisilta lisäselvityspyynnöiltä.
- 2) Hakijana voi olla esimerkiksi mehiläistarhaaja tai metsästysseura. Mikäli poikkeuslupaa haetaan metsästysseuran nimissä, yhteyshenkilöllä, joka myös allekirjoittaa hakemuksen, tulee olla metsästysseuran nimenkirjoitusoikeus (esim. puheenjohtaja) tai b) valtakirja metsästysseuralta. Valtakirja tulee liittää hakemukseen. Valtakirjassa tulee olla metsästysseuran puheenjohtajan tai muun nimenkirjoitusoikeuden omaavan henkilön omakätinen allekirjoitus. Valtakirja tulee toimittaa hakemuksen yhteydessä. Sähköisesti hakemuksen yhteydessä toimitettuna olisi valtakirja allekirjoituksineen skannattava ja toimitettava sähköpostilla. Valtakirjan voi myös lähettää jopa kännykällä multimediatekstinä. Kunhan siitä käy selväksi, että se on metsästysseuran nimenkirjoitusoikeuden omaavan omakätisesti allekirjoittama. Tällä käytännöllä voidaan varmistaa, ettei kukaan käytä väärin hyväkseen metsästysseuran nimeä hakijana. Helpointa on, että metsästysseuran nimissä toimitettavan poikkeuslupahakemuksen allekirjoittaa metsästysseuran puheenjohtaja (sähköpostin lähettäjältä näkee hakemuksen lähettäjän).
- 3) Poikkeuslupa voidaan myöntää suurpetojen osalta sulan maan aikaan pääsääntöisesti vain yhden yksilön pyyntiin ja myönnettävä poikkeusaika on enintään 21 vuorokautta. Poikkeusluvissa käytetään kuitenkin tapauskohtaista harkintaa ja poikkeuslupapäätöksessä pyydettyäksi sallittuun eläinten lukumäärään vaikuttavat useat tekijät, mm. kuinka monta (vahinkoa aiheuttavaa) yksilöä alueella arvioidaan olevan hakemushetkellä. Lisäksi myönnettävien poikkeuslupien määrään saattaa vaikuttaa myös suurinta sallittua saalismäärää rajoittava lajikohtainen maa- ja metsätalousministeriön asetus.

- 4) Seuraavassa vaiheessa määritellään poikkeusperuste, jonka perusteella poikkeuslupaa haetaan. Mehiläisvahinkojen osalta perusteena on hakemuksen kohta ”viljelmille, karjankasvatukselle, metsätaloudelle, kalataloudelle, porotaloudelle, vesistölle tai muulle omaisuudelle aiheutuvan erityisen merkittävän vahingon ehkäisemiseksi”.
- 5) Lomakkeen toisella sivulla haetaan tarvittaessa lupaa poiketa mm. kiellettyjä pyyntivälineitä ja -menetelmiä koskevista metsästyslain säännöksistä. Hakijan tulee rastittaa kyseeseen tulevat poikkeamistarpeet ja myös yksilöidä heti kyseisen poikkeamistarpeen alle mitä poikkeamista haetaan: esim. ensimmäisessä kohdassa (32 §) voidaan hakea poikkeuslupaa auton/moottorikelkan/mönkijän käyttöön ja toisessa kohdassa (33 §) keinovalon käyttöön. Pelkkä rasti ruutuun ei siis riitä. Lisäperustelut kirjataan lomakkeen kohtaan ”Muu selvitys”.
- 6) Kirjoitetaan hakemusalueen sijoittuminen kuntatasolla. Kirjoitetaan siis minkä kunnan tai kuntien alueelle haettava poikkeuslupa-alue sijoittuu.
- 7) Merkitään haettavan poikkeuslupa-alueen pinta-ala hehtaareina mahdollisimman tarkasti. Tuhannen hehtaarin tarkkuus on riittävä; esim. 20 000 ha.
- 8) PYYNTIALUEKARTTA voidaan toimittaa kirjepostina tai sähköisesti. Sähköinen toimitus on nopein ja samalla kertaa lähetetyn poikkeuslupahakemuksen kanssa nopeuttaa myös hakemuksen käsittelyä. Seuraavissa kohdissa on ohjeistettu karttojen sähköistä toimittamista tarkemmin.
  - a. Pyyntialuekartta voidaan tehdä esimerkiksi kopioimalla sivu GT-kartasta, tai muusta alueen kartasta, ja rajaamalla pyyntialue selvästi, esim. punaisella tussilla. Samassa kartassa tulee olla merkittynä myös todetut vahingot, esim. rasteilla, sekä ns. suuren vahinkoriskin alue, joka voidaan rajata esim. katkoviivalla. Kaikki pyyntialueella olevat mehiläistarhat on syytä merkitä kartalle vahinkoriskin selventämiseksi. Huomioitavaa on erityisesti, että poikkeuslupa voidaan myöntää vain sille rajatulle alueelle, jolla metsästyslain 41 a §:ssä säädetyt poikkeusluvan myöntämisedellytykset täyttyvät (ks. ohjeen sivu 5). Pyyntialueen rajaamisessa on kuitenkin tärkeää huomioida rajauksen tarkoituksenmukaisuus. Vahinkoriskialueen suuruudesta ja karhuyksilöiden erilaisista liikkuvuuksista johtuen pyyntialueet voivat vaihdella.
  - b. Jos hakijalla on mahdollisuus skannata kartta A4-kokoisena, se kannattaa tehdä, sillä skannattu kartta jää myös hakijan omaan käyttöön, ja se on helppo toimittaa hakemuksen yhteydessä sähköpostilla. Toivottavia tiedostomuotoja (formaatteja) ovat pdf ja jpg (valitaan kuvan tallennuksen yhteydessä). Myös kartan valokuvaaminen digikameralla tai hyvälaatuisella kännykkäkameralla voi tulla kyseeseen.
  - c. Joskus hakijat ovat käyttäneet myös omien GPS-laitteidensa mukana tulleita ohjelmia ja toimittaneet pyyntialuekartan ja vahinkopisteet laitekohtaisella ohjelmalla tallennettuna. Näissä tapauksissa on hyvä huomata, että Suomen riistakeskuksella ei välttämättä ole ohjelmistoja kaikkien tallennusmuotojen avaamiseen.
  - d. Jos vahinkopaikat ovat tiedossa koordinaatteina, voi hakemukseen liittää mukaan listauksen vahingoista koordinaatteineen. Suomen riistakeskus pyytää näitä tietoja myös hakemusalueen kunnan toimivaltaiselta maaseutuvelinkeinoviranomaiselta. Kohdan a) mukainen esitystapa on täysin riittävä.
- 9) Hakijan allekirjoitus, paikka ja päiväys, jotka voivat olla myös sähköisesti. Hakemusta ei siis tarvitse allekirjoittaa omakätisesti kynällä, jos hakija lähettää hakemuksen sähköpostilla.
- 10) Selvitys hakemuksen perusteena olevasta vahingosta ja arvio vahingon suuruudesta (€) tai selvitys hakemuksen muusta perusteesta. Tähän kohtaan selvitetään kaikki hakijan tiedossa

olevat poikkeamisen kohteena olevan lajin aiheuttamat vahingot hakemusalueella mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Hakemuksessa voi antaa tarkennettua vahinkotietoa kaikista niistä asioista, jotka hakijan näkökulmasta ovat merkityksellisiä. Erityistä huomiota tulee kiinnittää:

- a. vahinkojen ajoittumiseen: esimerkiksi aikavälillä 1.4.-10.7.2015 yhteensä xx karhun hajottamaa mehiläispesää, joista aikavälillä 10.5.-10.7.2015 yhteensä x.
- b. vahinkojen sijoittumiseen: koko xx kunnan alueella yhteensä xx karhun hajottamaa mehiläispesää, joista hakemusalueella x (vertaa kohdan 8 mukainen kartta)
- c. todettujen vahinkojen arvoon; esim. vahinkojen arvo hakemusajankohdan korvausarvoilla yhteensä xx xxx euroa.
- d. **arvio muista poikkeuksen kohteena olevan lajin/yksilön aiheuttamista vahingoista ja/tai kuluista**; esim. arvio vaikutuksista hunajatuottoon tai syyt miksi kaikkia alueen vahinkoja ei ole voitu todentaa; mahdollisesti lisätietona arvio hunajatuotosta koko vuonna hakemusalueella; vahinkojen tarkastamiseen ja korjaamiseen käytetyt resurssit (työ ja kustannus) sekä mahdollisesti vahinkojen ennaltaehkäisemisestä syntyneet kulut. Mikä on lisävahinkojen uhka ja jatkumisen todennäköisyys?

- 11) Selvitys hakemuksen kohteena olevan a) riistaeläinlajin (karhun) kannasta haetulla poikkeuslupa-alueella sekä b) riistaeläinlajin (karhun) yksilön/yksilöiden käyttäytymisestä haetulla poikkeuslupa-alueella. Tähän tietokenttään tulee selvittää montako kyseisen lajin yksilöä alueella on tiedossa, miten yksilö tai yksilöt ovat käyttäytyneet, sekä kuka/ketkä ovat tehneet havaintoja. Jos yksilöiden iästä ja sukupuolesta on tietoa, myös se tieto on hyvä selvittää tässä. Jos hakijalla on tietoa mm. alueella toimivien suurpetohavainnoitsijoiden sekä Metsähallituksen, Luonnonvarakeskuksen tai Rajavartiolaitoksen työntekijöiden hakemusalueella tekemistä karhuhavainnoista, tai poliisille tehdyistä ilmoituksista, myös kaikki nämä tiedot antavat poikkeusluvan päätöksentekijälle päätöksenteon kannalta tärkeää lisätietoa.
- 12) Vahingon estämiseksi tehdyt toimenpiteet tai toimenpiteet, jotka poikkeusluvan sijasta voitaisiin toteuttaa. Tämä selvitystarve tulee suoraan 41 a §:n 1 momentista, joka alkaa: "Jos muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole eikä päätös haittaa suotuisan suojelun tason säilyttämistä lajin luontaisella esiintymisalueella, ..." Kohtaan tulee selvittää erityisen tarkasti, onko vahinkojen estämiseksi tehty mitään toimenpiteitä (esimerkiksi sähköaita) tai onko niiden toteuttaminen mahdollista kyseisenä ajanhetkenä ja vallitsevissa olosuhteissa.
- 13) Muu selvitys. Tämä kohta, kuten kaikki aiemmat selvitystietokentät, on pakollinen. Tähän tietokenttään selvitetään vielä erikseen kohdassa 4) haettujen poikkeamistarpeiden, kuten kiellettyjen pyyntivälineiden (esim. auto/moottorikelkka/mönkijä/helikopteri) ja -menetelmien tarve. Lomakkeen toisella sivulla rastitetaan siis haettavat poikkeamistarpeet ja yksilöidään nämä, mutta niiden tarve määritellään tarkemmin tähän tietokenttään. Esimerkinluonteisesti voidaan todeta, että auton käyttö on tarpeen, jotta pyynti voidaan toteuttaa mahdollisimman tehokkaasti kyttyäsjahntina sen suojasta ja näin välttyä lisävahingoilta. Perusteluna voi olla myös mm. maasto-olosuhteet. Kaikkien haettujen poikkeusten osalta on perusteltava tarve niiden käyttöön.

Metsästyslain 41 a §

Edellytykset eräiden riistaeläinlajien poikkeusluvalla

Jos muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole eikä päätös haittaa lajin suotuisan suojelutason säilyttämistä lajin luontaisella levinneisyysalueella, 41 §:ssä tarkoitettu poikkeuslupa voidaan myöntää ahman, suden, karhun, saukon, ilveksen, euroopanmajavan, hallin, kirjohylkeen, itämeren norpan, hillerin, näädän ja metsäjäniksen pyydystämiseen tai tappamiseen:

- 1) luonnonvaraisen eläimistön tai kasviston säilyttämiseksi;
- 2) viljelmille, karjankasvatukselle, metsätaloudelle, kalataloudelle, porotaloudelle, vesistölle tai muulle omaisuudelle aiheutuvan erityisen merkittävän vahingon ehkäisemiseksi;
- 3) kansanterveyden, yleisen turvallisuuden tai muun erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syistä, mukaan lukien taloudelliset ja sosiaaliset syyt, sekä jos poikkeamisesta on ensisijaisen merkittävää hyötyä ympäristölle; tai
- 4) näiden lajien tutkimus-, koulutus-, uudelleensijoittamis- ja istuttamistarkoituksessa taikka eläintautien ehkäisemiseksi.

Edellä 1 momentin nojalla saaliiksi saatu susi, karhu, saukko, ilves ja ahma kuuluvat valtiolle ja ne on toimitettava riistaeläinten tutkimusta tekeväälle tutkimuslaitokselle. Tutkimuslaitoksen tulee hävittää riistaeläin, luovuttaa se yleishyödylliseen tarkoitukseen tai myydä valtion lukuun.

Sutta, karhua, saukkoa ja ilvestä koskeva poikkeuslupa voidaan myöntää myös tarkoin valvotuissa oloissa valikoiden ja rajoitetusti tiettyjen yksilöiden pyydystämiseksi tai tappamiseksi.

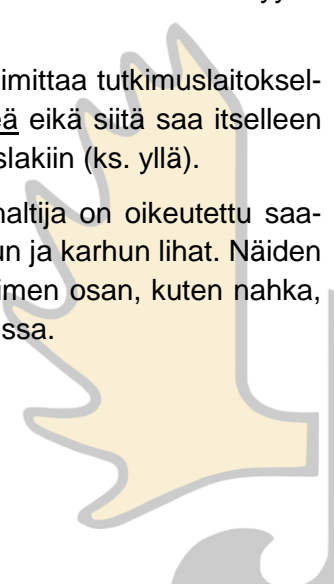
Edellä 3 momentissa tarkoitettu rauhoituksesta poikkeaminen voidaan järjestää poronhoitoalueella myös maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa määritellyn alueellisen kiintiön nojalla. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin kiintiön myöntämisen edellytyksistä ja alueellisen kiintiön nojalla saadun saaliin ilmoittamisesta. Suomen riistakeskus vastaa alueellisen kiintiön nojalla sallitun rauhoituksesta poikkeamisen seurannasta.

Lisätietoja ja -ohjeita

Metsästyslain 41 a §:n 2 momentin mukaan ns. vahinkoperusteisella poikkeusluvalla saaliiksi saatu karhuyksilö kuuluu valtiolle ja se on toimitettava riistaeläinten tutkimusta tekeväälle tutkimuslaitokselle. Tutkimuslaitoksen tulee hävittää riistaeläin, luovuttaa se yleishyödylliseen tarkoitukseen tai myydä valtion lukuun.

Vahinkoperusteisella poikkeusluvalla saaliiksi saatu karhuyksilö pitää siis toimittaa tutkimuslaitokselle (= Luonnonvarakeskukselle) ns. karvoineen päivineen. Sitä Ei saa nylkeä eikä siitä saa itselleen esimerkiksi eläimen puhdistettua kalloa. Tämä säännös on kirjattu metsästyslakiin (ks. yllä).

Sen sijaan kannanhoidollisten poikkeuslupien yhteydessä poikkeuslupan haltija on oikeutettu saamaan itselleen eläimen nahan, kallon ja esim. karhun kohdalla myös siitinluun ja karhun lihat. Näiden kaupallista käyttöä säädellään CITES-sopimuksella. Näiltä osin (kunkin eläimen osan, kuten nahka, liha, kallo, siitinluu jne.) asioidaan Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) kanssa.

TIIVISTELMÄ

Suurpedot ovat aina rauhoitettuja metsästyslain (615/1993) 37 §:n 3 momentin perusteella. Rauhoituksesta voidaan poiketa Suomen riistakeskuksen luvalla metsästyslain 41 §:n 1 momentin nojalla 41 a §:ssä säädetyn edellytyksin, jos muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole eikä päätös haittaa lajin suotuisan suojelutason säilyttämistä lajin luontaisella levinneisyysalueella.

Metsästyslain 41 a §:n 2 momentin mukaan poikkeusluvalla saaliiksi saatu susi, karhu, saukko, ilves tai ahma kuuluu valtiolle ja se on toimitettava riistaeläinten tutkimusta tekeväälle tutkimuslaitokselle.

Metsästyslaissa säädetystä poikkeusluvasta annetun valtioneuvoston asetuksen (452/2013) 1 §:ssä säädetään poikkeusluvan hakemisesta, 2 §:ssä poikkeamisen edellytysten arvioinnista, 4 §:ssä riistaeläintä koskevan poikkeusluvan myöntämisestä ja lupamääräyksistä sekä 7 §:ssä poikkeuslupaan liittyvästä saaliin ilmoittamisvelvollisuudesta. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö on antanut asetukset suurimmista sallituista saalismääristä. Asetuksella suurimmasta sallitusta saalismäärästä ei ole kuitenkaan metsästysvuodesta 2013–2014 alkaen rajattu vahinkoperusteisilla poikkeusluvilla saaliiksi saatujen karhujen määrää.

Suomen riistakeskus voi 41 a §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa myöntää luvan myös poiketa 32 §:ssä säädetystä moottorikäyttöisten kulkuneuvojen käytön rajoituksista, 33 §:ssä säädetystä pyyntivälineistä ja -menetelmiä koskevista kielloista ja 35 §:ssä säädetystä metsästysaseen kuljettamista koskevista säännöksistä sekä 51 §:n 1 momentissa säädetystä koiran kiinnipitovelvollisuudesta.

Lisätietoja:

erikoissuunnittelija Harri Norberg
Suomen riistakeskus
Vanamokatu 3D, 96500 Rovaniemi
Puh. 029 431 2115
Sähköposti: harri.norberg@riista.fi

Ohjeita löytyy myös osoitteista:

<http://www.riista.fi/lomakkeet/poikkeuslupalomakkeet>

<http://www.mehilaishoitajat.fi/mehilaishoitajille/karhut/>

